

Ingen ska dö av jobbet!

LOs styrelse beslutade under våren 2024 efter ett förankringsarbete bland LO-förbunden att höja ambitionsnivån för att öka trycket på beslutsfattare att införa åtgärder för att förhindra dödsolyckor och den arbetsrelaterade dödligheten. Ställningstagandena kom även att antas av LOs kongress i maj 2024 som en rad skarpa ståndpunkter.

Minst ett registrerat dödsfall på grund av en arbetsolycka sker per vecka på svenska arbetsplatser. Ännu fler drabbas av en arbetsolycka med fysiska eller psykiska men för resten av livet eller blir utsatt för gifter eller skadliga arbetsmoment som med tiden leder till arbetsrelaterade sjukdomar med förkortad livstid och livskvalitet. Röster höjs mot en allt sämre arbetsmiljö men var är de konkreta åtgärderna som kan vända den skadliga trenden? LO vill se insatser som gör arbetsplatserna hållbara och som bidrar till att arbetstagare får gå hem efter jobbet med god hälsa. Såsom det borde vara om arbetsmiljölagen och dess föreskrifter efterlevdes av alla arbetsgivare. Därför är de mest grundläggande frågorna:

- **Varför efterlever inte alla arbetsgivare befintlig arbetsmiljölagen och arbetsmiljöföreskrifter?**
- **Varför kan vissa arbetsgivare få fortsätta bryta mot lagen och göra samma överträdelser om och om igen utan att det blir mer kännbart än första gången?**

Utöver de tidigare krav som LO ställt i årtal så ger de nyligen antagna ståndpunkterna skarpa förslag på åtgärder som svar på de två frågorna med syftet att arbetsgivarna inte ska vilja riskera att missa att ta sitt lagstadgade arbetsmiljöansvar. Proportionalitetsprincipen mellan arbetsgivares företagsintressen och arbetstagarnas liv och hälsa är i obalans när arbetsgivare inte efterlever arbetsmiljölagstiftningen som är gjord för arbetstagares hälsa och säkerhet.

Ståndpunkter antagna vid LO kongressen 2024:

- Återfallsbrott ska vara extra kännbara: LO kräver att arbetsgivare som upprepat bryter mot arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter ska bedömas med kraftigare vitesförelägganden och stegrande sanktionsavgifter. Inför även utökade sanktionsmöjligheter på föreskrifter om ensamarbete, hot och våld och utebliven dokumentation av åtgärder för att säkerställa en rimlig arbetsbelastning.

- LO kräver att Arbetsmiljöverket ska kunna förelägga arbetsgivare som har återkommande och allvarliga säkerhetsbrister vid tillsyn med näringsförbud. Arbetsgivare ska inte kunna sätta i system att betala sanktionsavgifter istället för att åtgärda brister. Utvidga därför 4§ lagen om näringsförbud att även gälla arbetsmiljöbrott.
- LO kräver att alla arbetsgivare måste ha en kvalitetssäkrad förebyggande företagshälsovård med bransch- och specialistkompetens. Detta blir extra viktigt då det nya generella regelverket med föreskrifter från Arbetsmiljöverket blir mer svårtolkat vid tillämpning för specialiserade branscher än med tidigare tydligare branschföreskrifter.
- LO kräver en utvidgad möjlighet till skyddsstopp vid risk för liv och hälsa, oavsett var i verksamheten risken förekommer. Vid bedömning av skyddsstoppets laglighet måste hela produktionskedjan riskbedömas. Detta för att bättre kunna eftersöka den primära felkällan (kedjeeffekter) och inte bara den synbara orsaken till att en olycka uppstår. Grundproblemet till att ett skydd saknades kan kvarstå även om skyddet på en olycksplats åtgärdas. Utvidgat nödstopp är även starkt motiverande för att säkerställa att förebyggande riskbedömningar fångar in alla risker och åtföljs av adekvata åtgärder i hela produktionslinjen. På det viset stärks arbetsgivarens motivation till att inkludera skyddsombud och genomföra det systematiska arbetsmiljöarbetet i samverkan.
- LO kräver att Arbetsmiljöverket måste efterleva sin skyldighet att informera och kontakta skyddsombud så att det kan anträffas på arbetsstället vid inspektion i enligt arbetsmiljöförordningen 16 §. Är inte skyddsombudet närvarande vid inspektion får inspektören bara halva bilden och arbetsgivarens egenintresse blir oemotsagt. Arbetsmiljölagstiftningens skyddsobjekt är arbetstagarna och därför måste skyddsombudet eller dennes ersättare ges möjlighet att kunna delta. Efterfrågas inte skyddsombud av Arbetsmiljöinspektionen undergrävs även skyddsombudets roll och legitimerar okunniga arbetsgivare att informera skyddsombud och därmed uppstår en hindrandesituation av skyddsombud. Det är onödiga tvister som kan förhindras genom att inspektionen säkerställer att befintliga skyddsombud är informerade inför inspektion.
- LO kräver att Arbetsmiljöverkets inspektioner alltid inbegriper organisatorisk och social arbetsmiljöföreskrifterna även vid arbetsolyckor som direkt orsakats i anslutning till en fysisk brist. I likhet med att inspektionen kontrollerar att det finns ett systematiskt arbetsmiljöarbete i linje med SAM föreskrifterna bör även organisering av arbete, arbetsbelastning/stress, kunskaper och om det finns sociala arbetsmiljöfrågor i arbetsmiljöet som behöver åtgärdas för att förebygga ytterligare skadors uppkomst.
- LO kräver en begränsning av antalet underleverantörer vid offentlig upphandling till max två.
- LO kräver att vid upphandling av vissa särskilt utsatta arbeten ska det gå att förbjuda användandet av underleverantörer helt och hållet.

Huvudentreprenörer ska inte kunna avsäga sig ansvaret för farliga arbeten genom att sälja ut uppdragen.

- LO kräver att ett arbetsmiljökörkort införs som alla arbetsgivare måste ta för att få ha anställda, att det tillsätts statliga medel för arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud, samt att det införs en sanktionsavgift kopplad till hur lång tid det ska tillåtas gå innan en chef får gå arbetsmiljöutbildningen.

Ställningstaganden från tidigare

Följande är grundläggande ställningstaganden från LO gällande förebyggande arbetsmiljöarbete mot arbetsolyckor och arbetsrelaterade sjukdomar som förkortar arbetares liv och livskvalitet.

- LO kräver att det ska finnas obligatorisk arbetsmiljöutbildning på högskoleutbildningar och yrkesprogrammen på gymnasiet. Grundskolans arbetsmiljö- och arbetsrättskunskap inför högstadiets praktik och sommarjobb måste ingå i skolplanen för en grundläggande kunskap inför första kontakten med arbetslivet. Detta är även strategiskt viktigt för att långsiktigt motverka arbetslivskriminaliteten.
- LO kräver att det ska finnas tydliga arbetsmiljökrav i alla upphandlingar med kontroll och uppföljning samt att huvudentreprenöransvaret stärks.
- LO kräver att det ska finnas fler arbetsmiljöinspektörer samt att inspektörerna utbildas branschspecifikt och utför fler oanmälda inspektioner.
- LO kräver att det tillsätts mer öronmärkta resurser till polis och åklagare som utreder arbetsmiljöbrott. LO vill även se att polisutbildningen förstärks med kunskaper om arbetsmiljöbrott och arbetslivskriminalitet.
- LO kräver en utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud. Små arbetsgivare där insynen är låg tenderar till att sakna kunskaper om sitt arbetsmiljöansvar och skyldigheter och där ökar riskerna för olyckor och arbetsrelaterade sjukdomar.
- LO kräver att förslagen som presenterades i utredningen Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus, SOU 2022:45, genomförs med ett utvidgat rådighetsansvar och utökning av Arbetsmiljöverkets föreskriftsrätt om sanktionsavgifter samt att arbetsmiljölagen förtydligas för att öka användning av företagshälsovårdens expertkunskap i det förebyggande systematiska arbetsmiljöarbetet för att minska olyckor, skadlig arbetsbelastning och stress samt arbetsrelaterade sjukdomar.
- Avskaffa karensavdraget. Sjuknärvaro är skadlig för den som borde vara hemma för att vara frisk men även skadligt för arbetskamrater som riskerar att smittas eller skadas vilket kan hända när någon är sjuk på jobbet och jobbar med arbeten som påverkar andras säkerhet. Att inte ha råd att vara sjuk på grund av karensavdrag får inte vara grund för arbetsplatsers säkerhet eller att arbetsgivare inte kan ta sitt arbetsmiljöansvar fullt ut.